

REAKTIES VAN LEZERS

DENNENORCHIS

In het decembernummer van het Natuurhistorisch Maandblad van 1997 las ik dat men in 1996 een nieuwe groeiplaats van de Dennenorchis (*Goodyera repens*) ontdekte. Deze orchidee werd waargenomen in een aanplant van Grove den in de Brunsummerheide. Het is wel verheugend vast te stellen dat zeldzame soorten plots opduiken. De auteurs be-

weren dat de dichtstbijzijnde groeiplaatsen zich bevinden in de Ardennen en in de Eifel. Dit klopt wel niet. De Belgische atlas van VAN ROMPAEY & DELVOSALLE (1972) geeft voor Vlaanderen vier uurhokken aan: twee in de Antwerpse Kempen (omgeving Ravels, Turnhout) en twee in de Limburgse Kempen (omgeving As, Zutendaal).

Ook zeer recent (1992) werd de Dennenorchis in drie kilometerhokken gevonden in de

Limburgse Kempen. De (Belgisch) Limburgse Atlas (BERTEN, 1993) geeft die drie plaatsen aan te Maasmechelen en te Lanaken.

De zeldzaamheid van de vondst in de Brunsummerheide moet dus wel wat gerelativeerd worden, maar toch is en blijft het een mooie ontdekking.

Bert Berten

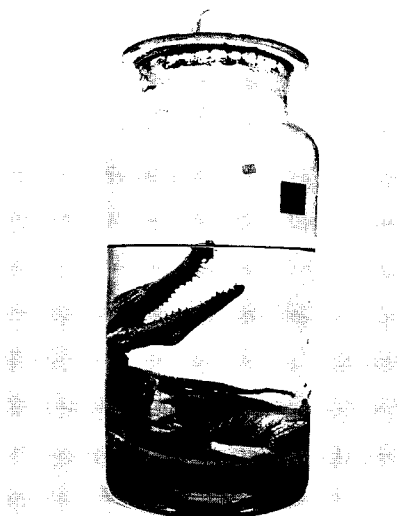
KORTE MEDEDELINGEN

ALLES UIT DE KAST!

Van 1 februari t/m 10 mei 1998 is de tentoonstelling "Alles uit de Kast!" te zien in het Natuurmuseum Nijmegen. De deuren van het depot zwaaien eindelijk open. Het museum leegt haar kasten en zet nog nooit vertoonde collectiestukken in het daglicht. Curiosa en buitensporige objecten staan naast meer alledaagse planten en dieren uit de omgeving. Een eenmalige kans voor bezoekers om zich te verwonderen over de veelvormigheid van de natuur.

In de tentoonstelling is gekozen voor drie verschillende benaderingswijzen. Bij de eerste benaderingswijze gaat het om afzonderlijke objecten. Allerlei markante, hilarische en opmerkelijke voorwerpen kwamen te voorschijn bij het samenstellen van de expositie. De bezoeker krijgt de kans kennis te maken met het zeldzame vogelbekdier uit Australië, een pipapad uit de Amazone en een jaquar in gevecht met een slang. Behalve een heus rariteitenkabinet met bizarre kleinoden zijn er vitrines met allerlei exotische en historische voorwerpen, zoals koloniale waren uit een oude schoolcollectie. Een glazen stolp met tropische vogels getuigt van de kitscherige wijze van opzetten in vroegere tijden.

De tweede benaderingswijze toont objecten uit de collectie rond een thema. Aan bod komen bijvoorbeeld: de verschijningsvormen van lieveheersbeestjes, objecten met een symbolische waarde, gespikkelde vogels en uitgestorven planten en dieren. Bij het thema "troittoirplanten" staat de bezoeker stil bij planten waar hij normaal aan voorbij

loopt, zoals kruipertje en straatliefdegras. Bekende Nederlanders doen ook een greep uit de kast en maken hun eigen favouriete combinatie.

Tenslotte is er een gedeelte waarin de bezoeker ziet hoe het museum verzamelt. Wat gebeurt er met een aangereden dier dat een vinder binnenbrengt? Hoe gaat de conservator te werk bij het opzetten? De bezoekers krijgen op een beeldende manier antwoord op deze vragen.

De collectie van het museum heeft een zeer brede samenstelling: van flora en fauna tot geologie. De nadruk bij het verzamelen ligt echter op de regio. De collectie is dan ook een afspiegeling van de natuurlijke rijkdom van het Rijk van Nijmegen en vormt daardoor een waardevolle bron van gegevens. Een interactief computerprogramma biedt de mo-

gelijkheid een gedeelte van de collectie nader te bekijken; aan de hand van animaties, beelden teksten en geluid kan de bezoeker zijn kennis rond een favouriet collectie-onderdeel verdiepen.

Het Natuurmuseum is gevestigd in de voormalige synagoge aan de Gerard Noodtstraat 121 te Nijmegen. De openingstijden zijn: maandag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en zondag van 13.00 tot 17.00 uur. Op zaterdag is het museum gesloten.

HUGO DE VRIES-JAAR 1998

Volgend jaar is het honderdvijftig jaar geleden dat de Nederlandse botanicus Hugo de Vries werd geboren. De Vries (1948-1935), rond de eeuwwisseling hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van de Amsterdamse Hortus Botanicus, is internationaal één van de meest bekende Nederlandse natuurwetenschappers. Hij ontdekte de erfelijkheidswetten van Mendel opnieuw, nadat deze jaren onopgemerkt waren gebleven, en ontwikkelde de mutatieleer als verklaring van de evolutie. Volgens deze mutatieleer verliep de evolutie niet geleidelijk, als gevolg van aanpassing aan de omstandigheden, zoals Darwin naar voren had gebracht, maar in kleine sprongen. Deze werden veroorzaakt door veranderingen in het erfelijk materiaal. De natuurlijke selectie bepaalde vervolgens welke mutanten zouden overleven. Hugo de Vries voorzag, vol idealisme, dat kennis van de mechanismen waarmee nieuwe soorten zich ontwikkelen het ooit moge-

lijk zou maken landbouwgewassen en dieren te verbeteren ten dienste van de mensheid. Hij stond daarmee aan de wieg van de biotechnologie.

In zijn eigen tijd werd Hugo de Vries beschouwd als een van de belangrijkste Nederlandse wetenschappers en redder van de theorie van Darwin, maar tegenwoordig kennen nog slechts weinigen zijn naam. In 1998, 150 jaar na zijn geboorte, zal de "Nederlandse Darwin" herdacht worden met vele activiteiten.

Het startschot voor het Hugo de Vries-jaar is op 26 maart 1998 met de opening van drie tentoonstellingen. De Hortus Botanicus zal met zijn beplanting de tijd van Hugo de Vries laten herleven, in het Universiteitsmuseum De Agnietenkapel zal het leven en werk van Hugo de Vries worden getoond en in de Universiteitsbibliotheek zullen geschriften over schepping en evolutie uit de afgelopen eeuwen te bewonderen zijn. Op aanvraag worden er rondleidingen door de tentoonstellingen georganiseerd.

Op 27 maart wordt er een symposium ge-

houden over de historische betekenis van Hugo de Vries met als sprekers onder meer de zeer bekende evolutiebioloog Stephen J. Gould en de hoogleraar erfelijkheidsleer Ursula Goodenough (haar leerboek is voor vele studenten de eerste kennismaking met het vak).

Verder zullen er een publicatie en een video-productie verschijnen en zal er een lezingencyclus gehouden worden over de moderne inzichten op het gebied van evolutie en biotechnologie. Al deze activiteiten zijn bereikbaar voor een breed publiek.

VAKANTIE EN NATUUR

De KNNV, de vereniging voor veldbiologie, organiseert dit jaar 15 reizen voor niet al te grote groepen. Ook worden er kampen georganiseerd, die heel geschikt zijn voor deelname van gezinnen met kinderen.

De thema's variëren: o.a. vogels, geologie, planten, vlinders en paddestoelen. Er wordt gewandeld en gedetermineerd in fraaie na-

tuurgebieden en dat alles voor heel gunstige prijzen. De organisatie streeft geen winst na. Enkele reisdoelen in 1998: In Spanje naar Mallorca en Andalusië, in Duitsland o.a. Rügen en in Zweden Falsterbö, verder de Franse Alpen en eind 1998 naar Costa Rica. Er is een speciale reis naar Wales waar het voetspoor van Darwin wordt gevolgd; er is een kanotocht speciaal voor jongeren in Polen.

Verder zullen er kampen in Slovenië worden gehouden. De opgedane waarnemingen worden afgestaan aan een ander reeds lopend project van de KNNV, dat wordt gefinancierd door de EU om een ecologisch beheersplan te ontwikkelen voor het Notranska Regional Park.

INFO: Alle mogelijkheden staan beschreven in de REISNATURA, die kosteloos opgevraagd kan worden bij het: KNNV-bureau in Utrecht, Oude Gracht 237, tel. 030/233544 dinsdag t/m vrijdag. Of bij: Ben van Muyen, te Deventer, tel. 0570/634550.

BOEKBESPREKING

NATUUR IN NOORD-BRABANT TWE EEUWEN PLANT EN DIER

CASPERS, T. & F. POST (RED.), 1996. Stichting Het Noordbrabants Landschap (in opdracht van de Provincie Noord-Brabant). 264 blz. (iets groter dan A4-formaat); ca. 500 illustraties, waarvan ca. 450 in kleur. Bestelbaar bij Meijs Publishers, Ringweg 44, 6141 LZ Limbricht, tel.: 046-4512955. Kosten: f 60,-

De provincie Noord-Brabant vierde in 1996 het 200-jarig bestaan van dit landsdeel als afzonderlijke bestuurlijke eenheid. Enkele ondernemende ambtenaren besloten dat dit de kans van de eeuw was om de ontwikkeling van de natuur in dit zwaar beproefde gebied eens uitvoerig en fraai geïllustreerd uit de doeken te doen.

Zij zijn daar zonder meer zeer goed in geslaagd. Het is een omvangrijk maar door de vele illustraties en de vrij beknopte en niet al te diep-gravend wetenschappelijke teksten prettig leesbaar boek.

De elf hoofdstukken beschrijven eerst de natuurlijke historie (vanaf ca. 250 miljoen jaar geleden), vervolgens de 6 ecologische districten (zand, peel, rivier, zeeklei, naad en stad), dan de ontwikkelingen gedurende de laatste decennia en ten slotte de overgebleven natuurgebieden, in vogelvucht. Ongeveer op elke bladzijde van de hoofdstukken 3 tot en met 10 is een kader gewijd aan hetzij een opvallende of bijzondere soort, hetzij een bijzonder thema.

Ook dit bevordert de leesbaarheid sterk, al overlapt de inhoud van de kaders nu en dan met hetgeen in de hoofdttekst verteld wordt.

De auteurs - 34 in totaal - konden er natuurlijk niet onderuit te beschrijven hoe in Noord-Brabant juist de afgelopen 200 jaar enorm veel natuurgebieden en natuurwaarden verloren zijn gegaan. Gelukkig ontardt dat niet in een saaie klaagzang.

De geschiedenis wordt met enige distantie beschreven en met vele citaten uit kranten en van

vooraanstaande natuurbeschermers uit het verleden opgefrist. Gelukkig zijn er ook in Brabant tal van aanwijzingen dat de inspanningen van de laatste jaren vruchten beginnen af te werpen, al zijn er nog nergens de "hectaren vol orchideeën" die Thijsse in het begin van deze eeuw nog zag in het Moergestels broek nabij Tilburg. Het boek is naar mijn smaak dan ook hét boek voor een ieder die zich wil verdiepen in de geschiedenis of de huidige stand van de natuurwaarden in Noord-Brabant zonder het gevaar te lopen kopje onder te gaan in een zee van feiten en weetjes.

Alleen al met dit boek mag de 200-jarige met recht gefeliciteerd worden. En nu maar hopen dat Brabant kiest voor vrije Wilde zwijnen in plaats van door te modderen met te grote concentraties gevangen varkens en dat het herstel van de natuurwaarden niet ook 200 jaar gaat vergen....

Torben Mulder